

PÍSEMNICTVÍ STAROVĚKU

Počátky psané literatury

- ÚLS už v pravěku
- psaná od starověku (5. st. n. l.)
- vytvoření písma (4 tis. př. n. l.)
 - Mezopotámie: klínové písmo, na hliněné destičky
 - Egypt: hieroglyfy, rákosem na papyrus
- Evropa v této době zaostává

Ústní slovesnost = ÚLS

- texty pronášené při obřadech
- magické průpovědi, zaříkávadla, zaklínadla
- vyčlenění rodinných obřadů (narození, svatba, pohřeb, ...) → doprovázeno lyr. písněmi
- pranostiky, pořekadla, přísloví
- mýty ... předávání tradic

Psaná literatura

- zpočátku náboženské účely, úřednictví, hospodářství
- Chamurabiho zákoník (18. st. př. n. l.)
- díla často vychází z ÚLS
- především epika a lyrika, drama málo
- nejvíce eposy

Sumersko-akkadská literatura

- poč. v 3. tis. př. n. l.
- [Gilgameš](#) (epos, v akkadštině): král Uruku chtěl dosáhnout nesmrtelnosti
- dnešní Irák; Sumerové vymysleli, ale až v akkadštině zapsali
- mýty (propojují se i s eposem o Gilgamešovi), básně, žalozpěv (smutek nad zničením sumerských měst), sváry (dialogy personifikovaných předmětů, zvířat, rostlin)

Egyptská literatura

- texty pyramid = tesané nápisy v hrobkách
- knihy mrtvých ... o posmrtném životě (kusy papyru v ruličce)
- zprávy ze života mrtvých
- Vlastní životopis Sinuhetův (proza, autobiografie): musel opustit zemi, žil ve vyhnanství a z toho stesku si uvědomil, jak je jeho domov důležitý - počátky myšlenky vlastenectví
- pohádky, tzv. nauky = soubor rad otce synovi, milostná poezie, hymny

Starý zákon - hebrejská literatura

- Židé, historie židovského národa
 - příběhy ve všeobecném povědomí
 - reálný základ, avšak domyšleno; ale i mýty = báje (stvoření světa)
 - báje, písně, žalmy
 - vznikl v 1. tis. př. n. l. po dlouhou dobu
 - postupně sepisovalo mnoho lidí
 - hebrejsky, malá část aramejsky
 - soubor židovských liturgických textů
1. Zákon = 5 knih Mojžíšových = Tóra (hebrejsky) = Pentateuch (řecky)

- ... historie židovského národa
 - genesis (stvoření), exodus (odchod), ...
- 2. Spisy ... žalmy, knihy Jób, přísloví, Píseň písní
- 3. Proroci ... příběhy o prorocích (= lidé mluvící s Bohem)
 - a. knihy kanonické = uznány všemi církvemi
 - b. knihy deuterokanonické = nejsou uznány všemi církvemi

Píseň písní

- milostná poezie
- láska mezi mužem a ženou je boží dar
- další významy už jsou odvozené, přenesené
- inspirovala i dnešní autory

Pozn. aluze (intertextovost) = odkaz v textu na jiný text

Nový zákon

- výrazně kratší
- napsali učenci Ježíše, je to jeho příběh
- vznikl v 1. a 2. st. n. l.
- psán řecky
- 1. Evangelia (= zvěstování)
 - 4: Matouše, Marka, Lukáše a Jana
 - okolnosti Ježíšova narození, života, ukřižování a zmrtvýchvstání
- 2. Skutky apoštolské
 - apoštolové = 12 učedníků Ježíše Krista
 - jak se skrze apoštoly ježíšovo učení šířilo dál
- 3. Epištoly (= listy ... dopisy)
 - 21
 - výklady Ježíšova učení
 - list Korintským, Římanům, atd.
- 4. Apokalypsa (= zjevení Janovo)
 - o zničení světa
 - sepišoval na ostrově Patmos (Řecko)

Talmud

- 2. kniha judaismu, není v Bibli
- „učení“
- ve 3. až 5. st. n. l.
- obsahuje náboženské poučky, vysvětlivky, přepisy = jak praktikovat židovské náboženství

Vulgáta

- překlad celé Bible do latiny
- údajně od sv. Jeronýma
- cca 4. st. n. l.
- vulgatus = obecný → obecně platný
- další překlady už podle vulgáty
- bible kralická: nevycházela z vulgáty, výjimka

Septuaginta

- první překlad pouze starého zákona do řečtiny
- 2. až 3. st. n. l.

Indická literatura

- hinduismus
 - Brahma ... stvořitel
 - Višnu ... zachovatel dosáhnutí věčné blaženosti
 - Šiva ... ničitel
- Védy
 - = vědění, které odráží obřady
 - hymny
 - psáno sanskrtem
- epos Mahábhárata
 - vznikl asi 800 let (400 př. n. l. až 400 n. l.)
 - nejrozsáhlejší dílo světové literatury
 - příběh: o dívce Šakuntala (autor Kálidása)
 - dva vládnoucí rody soupeřící o moc
- epos Rámájana
 - vznikl 400 let (200 př. n. l. až 200 n. l.)
 - láska mezi princem Rámou a princeznou Sítou
- buddhismus
 - poč. v 6. st. př. n. l.
 - Siddhárta Gautama (meditoval → propojil se s Višnem → stal se prvním „probuzeným“ → Buddha)

Čínská literatura

- papír, hedvábí, střelný prach
- od 12. st. př. n. l.
- 6. až 9. st. př. n. l. Kniha písní = sborník lidových písní a hymnů
- Zpěvy staré Číny: u nás proslavil Bohumil Mathesius (překladatel), který dílo přeložil nikoli z čínštiny, nýbrž z ostatních jazyků
- konfucianismus (podle Konfucia)
 - společnost a její řád, harmonické soužití mezi lidmi
 - jednání člověka vládne rozum, nesmí být v rozporu s Bohem
 - „nečiň druhému to, co nechceš, aby činil tobě“
 - především kázeň vůči sobě, laskavost vůči druhým
- taoismus (tao = cesta)
 - zakladatel Lao-c'
 - harmonie mezi člověkem a přírodou
 - vše plyne, jde svou vlastní cestou, nemáme do toho zasahovat

Li Po (8. st. n. l.): pozitivní poezie

antický básník Anakreon, podle něj téma o radosti, víně, oslavování života → anakreontika

Tu Fu (8. st. n. l.)

- „poezie má sílu ovlivňovat negativní jevy“
- upozorňuje na to, co je ve společnosti špatné poezií (kritika válek, hladomoru, ...)